

สรุป อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เก็บรวบรวมข้อมูลจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่มีความพร้อมและยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อสอบถามความเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือน มกราคม - มีนาคม พ.ศ. 2554 วิเคราะห์ข้อมูลโดยตัดแปลงขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอุปนัยไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อมูล และแปลความหมายของคำอธิบายตามกรอบการศึกษา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของ อสม. ซึ่งได้แก่ ความสำเร็จในงานที่ทำของบุคคล การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ผลประโยชน์ตอบแทนความสัมพันธ์ระหว่าง อสม. กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ความเป็นอยู่ส่วนตัวและครอบครัว การชอบทำงานที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไป การชอบได้รับผลสะท้อนกลับทันที การชอบทำงานที่ตอบสนองความต้องการภายใน และการชอบทุ่มเททั้งกายและใจในการทำงาน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ มีดังนี้

1. ด้านความสำเร็จในงานที่ทำของบุคคล

อสม. ทั้ง 2 กลุ่ม มีความเห็นว่า งานในหน้าที่ของอสม. สามารถช่วยให้ประชาชนมีความสนใจในการดูแลสุขภาพตัวเองได้ โดยการที่ตัว อสม. ต้องเป็นแบบอย่าง การกระตุ้น ชักชวน บอกข่าวสารแก่ประชาชน และการเข้าถึงประชาชน โดยวิธีการจัดการกับงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ได้แก่ มีทีมงาน ประชุมชี้แจง ปรีกษาหาวิธีการทำงาน วางแผนร่วมกัน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และการขอความร่วมมือจากกลุ่มองค์กรในชุมชน และเมื่อ อสม. ได้รับงานก็จะมีการวางแผนการ

ทำงาน และจะทำงานทันทีที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้งานสำเร็จ และการแก้ไขปัญหาหากไม่สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายนั้น เช่น การประชุมเพื่อหาสาเหตุ เสนอความคิดเห็นและหาวิธีการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน ตลอดจนการขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน เทศบาล และคนในชุมชน รวมทั้งการหาวิธีการทำงานแนวใหม่หรือปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน และการขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

2. ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ

อสม. ทั้ง 2 กลุ่มส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การทำงานในบทบาทของ อสม. มีส่วนช่วยทำให้การได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชน การดำเนินชีวิต และการอยู่ในสังคม เปลี่ยนไป เช่น ทำให้กลายเป็นที่รู้จัก เป็นคนสำคัญ เป็นที่ยอมรับนับถือ ได้รับการเลื่อนสถานะเป็นผู้นำเป็นตัวแทนเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การได้รับความร่วมมือ และการได้รับความไว้วางใจจากชุมชนมากขึ้น การได้รับความสะดวกและการดูแลที่ดีในการไปรับบริการรักษาพยาบาลในสถานบริการของรัฐ ทำให้มีโอกาสเข้าสังคมที่ใหญ่ขึ้น รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้ อสม. ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านสุขภาพ และสามารถช่วยปรับเปลี่ยนนิสัย จิตใจได้ ทั้งยังทำให้มีความกล้า พร้อมทั้งจะเข้าร่วมทำงานกับชุมชน ซึ่งเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้ อสม. มีความภาคภูมิใจในความเป็น อสม. ที่ได้ทำประโยชน์แก่คนในชุมชน เช่น การได้มีความรู้ มีส่วนช่วยดูแลสุขภาพคนในชุมชน การได้เป็นสื่อกลางประสานงาน อสม. บางคนมีความภูมิใจมาจนถึงทุกวันนี้และยังคิดที่จะทำงานเป็น อสม. ต่อไป

และพบว่ามี อสม. ทั่วไปบางคนมีความเห็นว่า มีชาวบ้านเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ให้การยอมรับนับถือ แต่ไม่ได้ให้ความเชื่อถือในคำพูดหรือคำแนะนำของ อสม. เพราะ อสม. ถูกมองว่าเป็นเพียงผู้ที่ได้ผ่านการอบรมมาเท่านั้น

ผลการปฏิบัติงานของอสม. ที่ได้ดำเนินงานในชุมชน พบว่าส่วนใหญ่เป็นที่ยอมรับของประชาชน ชุมชน โดยให้การต้อนรับ อสม. ได้รับความสนใจในการทำงาน ได้รับความชม คำขอบคุณ ตลอดจนความร่วมมือในการทำงาน และชุมชนร่วมแสดงความคิดเห็นเมื่อได้รับรางวัล อสม. ดีเด่น ซึ่งกลุ่ม อสม. ดีเด่น ส่วนใหญ่ได้รับการยอมรับจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จากการได้รับรางวัล อสม. ดีเด่น ซึ่งถือว่าการสร้างชื่อเสียง และได้รับความไว้วางใจให้รับผิดชอบงานทั้งจากหน่วยงานภายในและนอกชุมชน และการได้รับเชิญให้เป็นวิทยากร แต่กลุ่ม อสม. ทั่วไปบางคนมีความเห็นว่าตนเองน่าจะได้รับการยอมรับเช่นกัน เพราะ อสม. ได้ทำตามบทบาทหน้าที่ของ อสม. ทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

งานส่วนใหญ่ที่ได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชนนั้น ในกลุ่ม อสม. ดีเด่น จะเป็นงานที่ อสม. มีความถนัด สามารถทำได้ดี เพราะ อสม. มีความมั่นใจ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่ม อสม. ทั่วไป ที่เป็นงานที่มองเห็นการทำงานของอสม. ได้ชัดเจน เป็นงานลักษณะที่ต้องทำทั้งหมู่บ้าน ตำบล และเป็นกลุ่ม

3. ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ

อสม. ทั้ง 2 กลุ่ม มีความเห็นว่า ลักษณะงานที่ปฏิบัติส่วนใหญ่ จำเป็นต้องใช้ความรู้ในการปฏิบัติงาน และต้องมีการแสวงหาศึกษาความรู้โรคใหม่ๆ มีความกระตือรือร้น ต้องมีความจำที่ดี สามารถให้ความรู้แก่คนในชุมชนได้ เห็นการทำงานด้านสาธารณสุขมีความท้าทาย ส่วนด้านทักษะความสามารถที่ อสม. ต้องมี ได้แก่ การวัดความดันโลหิต การคิดค่าดัชนีมวลกาย ลูกน้ำยางลาย และแปลผลได้อย่างถูกต้อง การเขียนแผนงาน โครงการ และความสามารถพิเศษอื่นๆ ได้แก่ การพูด และความกล้าแสดงออก แต่ อสม. ทั่วไปบางคน ไม่มีความมั่นใจในความรู้ของตนเอง ไม่สามารถให้คำแนะนำแก่คนอื่นได้ และบอกไม่ได้ว่าอะไรคือทักษะความสามารถในการทำงานเป็น อสม.

ลักษณะการทำงานของ อสม. ในอดีตและปัจจุบัน มีความแตกต่างกันชัดเจนในเรื่อง จำนวน รายละเอียด ความยากของงาน และความรับผิดชอบมากขึ้น อสม. มีการเปลี่ยนบทบาทการทำงานของตนเอง และยังให้ความเห็นเพิ่มว่า ลักษณะงานที่เปลี่ยนไปสาเหตุส่วนหนึ่งอาจมาจากการได้รับค่าป่วยการที่ต้องทำงานเพื่อแลกกับเงิน อีกทั้งยังต้องเพิ่มการดูแลชาวบ้านขึ้นอีก

งานที่ปฏิบัติส่วนใหญ่จะเป็นงานควบคุมป้องกันโรค เช่น โรคไข้เลือดออก ไข้หวัดนก อูจจาระร่วง โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง รองมาคือ งานส่งเสริมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย งานนมแม่สายใยรักแห่งครอบครัว อาหารปลอดภัย และงานเยี่ยมบ้าน และการทำงานส่วนใหญ่จะทำตามที่ได้รับมอบหมาย และตามช่วงปฏิทินการรณรงค์ของกระทรวงสาธารณสุข

และงานที่ทำนั้นมีความเหมาะสมกับชุมชน เพราะเป็นงานที่เกี่ยวกับสุขภาพของประชาชน โดยตรง ทั้งยังพบว่าเป็นปัญหาของคนในชุมชน เช่น การออกให้บริการคัดกรองในหมู่บ้าน ค้นหาผู้ป่วยและกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง การป้องกันและควบคุมโรค เช่น ไข้เลือดออก งานนมแม่ สายใยรักแห่งครอบครัว ที่มีเพิ่มก็นำมาปฏิบัติได้ในชุมชน ซึ่งถ้าไม่มี อสม. เป็นตัวกลางประสาน งานด้านสาธารณสุขก็ไม่สามารถพัฒนาไปได้ แต่มีงานบางงานที่ อสม. บาง คนมีความเห็นว่าเป็นไม่ค่อยเหมาะสม เช่น โรคไข้หวัดนก ไข้หวัด 2009 ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นเรื่องไกลตัว จึงทำให้ไม่ค่อยได้รับความสนใจและความร่วมมือจากชุมชน

ซึ่ง อสม. ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสื่อสาร เผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน โดยการพูด ทั้งตัวต่อตัว และเป็นกลุ่มในงานต่างๆ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานปอย รองลงมา คือ

การประกาศเสียงตามสาย แจกแผ่นพับความรู้ และการแจ้งในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน โดยเฉพาะการพูด จะต้องใช้คำพูดที่ดี เหมาะสม รวมถึงการมีอวัชยาสัยที่ดีของ อสม. ด้วย

4. ผลประโยชน์ตอบแทน

อสม. ทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นว่า การได้รับการรักษาพยาบาลฟรีทั้งครอบครัวมีประโยชน์ต่อครอบครัวอย่างมาก เช่น ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว ลดความกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายเวลาเจ็บป่วย ความห่วงใยของลูกหลาน และเหมาะสมกับผู้ที่ป่วยเป็น โรคเรื้อรัง ซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน การได้รับความสะดวกและการบริการที่ดีจาก โรงพยาบาลของรัฐ ถึงแม้บางคนไม่เคยได้ใช้สิทธิรักษาพยาบาลฟรี แต่ได้เห็นตัวอย่างสามีของเพื่อน อสม. ที่เจ็บป่วยก็ได้รับการและนอนรักษาห้องพิเศษฟรี และการได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลฟรี ถือว่าเป็นกำลังใจอย่างหนึ่งที่รัฐตอบแทนให้แก่ อสม.

ทั้งยังสามารถนำความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์จากการเป็น อสม. ไปใช้เป็นพื้นฐานในการดำรงตำแหน่งอื่นๆ ในสังคมอนาคตได้ เพราะ อสม. มีความเสียสละ ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้าน มีคนรู้จัก และการเข้าหาชาวบ้านนั้น ไม่ได้หวังผลตอบแทน แต่บางคนมีความเห็นว่าสามารถนำไปใช้ได้แค่บางส่วนเท่านั้น หรือไม่สามารถนำไปใช้ได้เลย เพราะการเมืองปัจจุบันการเป็นคนดีอย่างเดิวนั้นไม่เพียงพอจะต้องมีปัจจัยด้านการเงินร่วมด้วย

การได้รับค่าป่วยการนั้น ไม่มีผลต่อการทำงานในกลุ่ม อสม. ดีเด่น การทำงานของ อสม. ไม่ได้คำนึงความคุ้มค่ากับเงินที่ได้ และเงินไม่ได้เป็นตัวแปรที่ทำให้ อสม. ต้องเร่งทำงานและทำให้ปริมาณงานมีมากขึ้น หรือแม้มีงานเพิ่มขึ้นก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการทำงานแต่อย่างใด การได้รับค่าป่วยการ ทำให้ อสม. รู้สึกดีใจที่รัฐบาลมองเห็นความสำคัญของคนที่เสียสละ ถือว่าเป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจ แรงจูงใจในการทำงาน ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะไม่ให้ค่าป่วยการแล้วก็ตาม อสม. ก็ยังคงต้องทำงานต่อไปเหมือนเดิม

แต่การได้รับค่าป่วยการเดือนละ 600 บาทนั้น มีส่วนทำให้การทำงานของ อสม. เปลี่ยนไปจากทำงานด้วยใจเป็นการทำเพื่อหวังค่าตอบแทน กระทั่งหรือร่วมกิจกรรมเพื่อหวังเงินค่าป่วยการ มีการเกี่ยงกันทำงานมากขึ้น การได้รับความร่วมมือจากชุมชนน้อยลง เพราะได้เงินแล้วก็ควรเป็นหน้าที่ของ อสม. ทำให้ อสม. ปรับเปลี่ยนตัวเองในการทำงาน และยังมีผลต่อการคัดเลือก อสม. ใหม่ ที่จะต้องเหมาะสมกับการทำงาน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้คนหันมาสนใจในการเป็น อสม. เพิ่มอีกด้วย

การประกวดคัดเลือก อสม. ดีเด่นนั้น อสม. ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เป็นการสร้างความภาคภูมิใจ เป็นเกียรติ และให้กำลังใจกับคนที่มีความตั้งใจทำงาน และมีผลงานดี ทั้งยังเป็นแรง

กระตุ้นให้เกิดความตั้งใจที่จะการทำงานให้ดี เป็นการเปิดโอกาสให้กับ อสม. ที่มีผลงานดี ให้มีความกล้า สนใจที่จะเข้าร่วมประกวด นอกจากนี้ยังเป็น โอกาสที่จะได้มีความรู้มีประสบการณ์มากขึ้น

แต่กลุ่ม อสม. ทั่วไปบางคนมีความเห็นว่า อสม. ที่เข้าร่วมคัดเลือก อสม. ดีเด่นนั้นต้องเป็น คนที่มีความพร้อม ขยัน กล้าแสดงออก และยังคงต้องได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข นอกจากนี้ยังเห็นว่าการคัดเลือก อสม. ดีเด่นส่งผลทำให้เกิดการแข่งขันระหว่าง อสม. ทำให้ อสม. ที่ตั้งใจทำงานมีผลงานดี ไม่มีโอกาสได้เป็น อสม. ดีเด่น เพราะไม่มีความกล้าแสดงออก

ซึ่งรางวัลที่ได้รับจากการประกวด อสม. ดีเด่นนั้น มีผลต่อการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความภูมิใจ เป็นรางวัลชีวิต เป็นแรงยึดเหนี่ยวจิตใจ และแรงบันดาลใจในการทำงาน ต้องทำให้สำเร็จ ให้ดีกว่าเดิม เพื่อพัฒนางานของตนเอง และเป็นตัวอย่างแก่เพื่อน อสม. ทั้งยังทำให้เป็นที่รู้จักและยอมรับจากคนอื่น ๆ มากขึ้น กลุ่ม อสม. ทั่วไปบางคนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การได้รับรางวัลนั้นอาจส่งผลในด้านอื่นๆ เช่น การลงสมัครแข่งขันเลือกตั้งสมาชิกเทศบาล หรือเพื่อหน้าที่การงานของตนเอง และการได้รับรางวัลไม่มีผลต่อการปฏิบัติงาน การได้รับรางวัลต่างจากการได้ขึ้นเงินเดือน

5. ความสัมพันธ์ระหว่าง อสม. และผู้ที่เกี่ยวข้อง (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข , อสม.,เทศบาล หรือ อบต.)

ความสัมพันธ์ระหว่าง อสม. กับผู้ที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนการทำงานของ อสม. โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่สาธารณสุข สามารถช่วยให้การทำงานบรรลุความสำเร็จได้ การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีผลทำให้ง่ายต่อการทำงานหรือขอความช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องคนอื่นๆด้วย เช่น อสม. ผู้นำชุมชน และเทศบาลหรือ อบต. ซึ่งจะทำงานสำเร็จตามเป้าหมายและเสร็จได้เร็วขึ้นด้วย

ในการทำงานของ อสม. จะได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบลในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา การความเอาใจใส่ดูแลในการทำงาน ส่วนผู้นำชุมชนช่วยสนับสนุนในด้านการประสานงานและความร่วมมือ ในส่วนของเทศบาลหรืออบต. ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ โครงการ และอุปกรณ์ต่างๆในการควบคุมโรค

แต่มีกลุ่ม อสม. ทั่วไปบางคนมีความเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง อสม. กับเทศบาลนั้นอาจมีปัญหาอยู่บ้าง โดยเฉพาะขั้นตอนการทำงานที่ยุ่งยาก ตามระเบียบทุกขั้นตอน และบางครั้งก็ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณด้านสุขภาพ

นอกจากนี้ยังพบว่า การทำงานร่วมกันในกิจกรรมต่าง ๆ นั้น มีส่วนช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง อสม. กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และระหว่าง อสม. กับ อสม. ด้วยกัน ตลอดจนผู้นำชุมชน และผู้นำท้องถิ่น

6. ความเป็นอยู่ส่วนตัวและครอบครัว

อสม. ทั้ง 2 กลุ่มส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัวในการทำงาน อสม. เช่น มารดาของ อสม. ป่วยมีโรคประจำตัว จึงขอให้ลูกดูแลคนอื่นด้วย และการได้รับการปลุกฝังมาจากครอบครัวให้มีความเสียสละ สามีนาง อสม. ไปปรับส่งทำกิจกรรมต่างๆ ทำงานบ้านแทน ให้คำแนะนำ และช่วยกิจกรรมของ อสม. ส่วนลูกไม่ได้ขัดแย้งหรือคัดค้าน และให้การยอมรับเมื่อเห็นพ่อ แม่ ทำงานเพื่อชุมชนแล้วมีความสุข รวมถึงการทำตนเป็นตัวอย่างให้ครอบครัวเห็นถึงการมาเป็น อสม. นั้นไม่เคยทำอะไรเสียหาย หรือให้เกิดปัญหาในครอบครัว

ซึ่งการทำงานของ อสม. นั้นไม่เป็นอุปสรรคและไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพหลัก เนื่องจากการแบ่งเวลา มีการวางแผนการทำงาน อสม. บางคนทำงานส่วนตัวงานไม่มีความเร่งรีบสามารถเลื่อน และเสียสละเวลาได้ การมองงาน อสม. เป็นงานหลัก การรู้จักหน้าที่ของตนเอง และงานบางอย่างนั้นสามารถใช้เวลาวางทำ หรือตัวแทนทำได้ แต่บางครั้งก็เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพหลัก แต่ด้วยความเต็มใจ ยอมเหนื่อย เพราะใจรัก และด้วยความคิดที่ว่าการทำงานเป็น อสม. ถือเป็นการทำงานบุญที่ส่งผลให้สามารถผ่านพ้นกับปัญหาไปได้ด้วยดี

7. การชอบทำงานที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไป

อสม. ทั้ง 2 กลุ่มเห็นว่า ความสามารถของตนเองมีความเหมาะสมกับงานของ อสม. สามารถทำได้ งานไม่ยากเกินไป เนื่องจากการมีใจรัก ร่วมกับการได้รับการอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งได้รับการสอน อธิบายจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก่อนลงมือทำ ประกอบความพยายามที่จะทำให้งานเสร็จ แต่ถ้างานนั้นเกินความสามารถ เจอปัญหาที่จะปรึกษาภายในกลุ่ม อสม. และปรึกษาเจ้าหน้าที่สาธารณสุข นอกจากนี้งานบางงานต้องมีการฝึกปฏิบัติหลายครั้ง ประกอบกับการมีความรู้ ความจำ ความแม่นยำ แล้วต้องมีการพัฒนา หากความรู้ให้กับตัวเองอยู่ตลอดเวลา

อสม. สามารถที่จะหาวิธีการจัดการเพื่อแก้ไขอุปสรรคในการทำงานให้สำเร็จลงได้ โดยการแก้ไขด้วยตนเอง การประชุมกลุ่ม อสม. เพื่อปรึกษาหาทางแก้ไข หรือการปรึกษาเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

8. การชอบได้รับผลสะท้อนกลับจากงานทันที

การได้รับคำชื่นชมจากการทำงานนั้น อสม. จะมีความรู้สึกยินดี ดีใจที่การทำงานประสบความสำเร็จ ทำให้มีกำลังใจทำงานต่อไป ส่วนการได้รับคำติเตียนนั้น ให้ถือว่าเป็นครู ไม่โกรธ กลับมาทบทวนหาข้อผิดพลาด หาสาเหตุ แล้วนำมาพัฒนาปรับปรุงต่อไป แต่บางคนมีความรู้สึก

เครียด ท้อแท้ แต่บางคนมีจุดยืนในการทำงานถ้าทำถูกต้องแล้วเชื่อว่าอีกไม่นานชาวบ้านคงจะเข้าใจในการทำงาน และถ้าเป็นคำตำหนิติที่ไม่เป็นความจริงหรือไม่ถูกต้อง จะมีทั้งความรู้สึกไม่พอใจ และเฉยๆ บางส่วนให้ความเห็นว่ารู้สึกไม่ชอบกับคำชม เพราะการชมไม่ได้ชมมาจากใจ

และส่วนใหญ่ อสม. จะมีการติดตามผลการการทำงานที่ทำไป เพื่อจะได้ทราบผลการดำเนินงาน และความสำเร็จของงานว่าตรงกับเป้าหมายที่ตั้งไว้มากน้อย อย่างไร งานส่วนใหญ่ที่มีการติดตาม ได้แก่ งานป้องกันและควบคุมโรคควบคุมทั้งโรคติดต่อและไม่ติดต่อ งานส่งเสริมสุขภาพ งานเยี่ยมบ้าน และการสำรวจเก็บข้อมูลงาน ตามลำดับ และถ้ามีปัญหาในการทำงานจะมีการพูดคุย และหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบ เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

9. การชอบทำงานที่ตอบสนองความต้องการภายใน

ในการทำงานที่มีความถนัดและไม่ถนัด อสม. จะมีวิธีการทำงานที่แตกต่างกัน งานที่ตนเองมีความถนัดจะสามารถทำได้เอง เพราะมีความมั่นใจ และสามารถที่จะให้คำแนะนำแก่คนอื่นๆ ได้ แต่สำหรับงานที่ไม่มีความถนัด จะใช้วิธีการทำ ได้แก่ การพยายามทำด้วยตัวเอง การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การปรึกษาขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข รวมถึงการประสานงาน ขอความร่วมมือจากคนที่มีความประสงค์ และหากต้องเข้าร่วมกิจกรรมงานที่ไม่มีความถนัด จะให้ความร่วมมือช่วยงานเล็กน้อยๆ ให้คนที่ความถนัด หรือมีประสบการณ์ทำดีกว่า เพราะไม่มีความมั่นใจ

อสม. มีการความคาดหวังในผลของการทำงาน ซึ่งผลของการทำงานบางงานยังได้ผลการทำงานยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ไม่ตรงกับความคาดหวังที่ตั้งไว้ เช่น พฤติกรรมการกิน การออกกำลังกาย ซึ่งไม่ค่อยได้รับความร่วมมือ คิดว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นต้องใช้เวลา ส่งผลให้การทำงานของ อสม. ต้องมีการพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการที่ยังมีโรคอุบัติใหม่เกิดขึ้นอีก

ในบางงานสามารถทำได้ตรงกับความคาดหวังที่ตั้งไว้ เช่น การได้ทำตามหน้าที่ของ อสม. ได้ให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ชาวบ้านบางคนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดีขึ้นตามคำแนะนำ ชาวบ้านให้ความสนใจและให้ความร่วมมือมากขึ้น เช่น การควบคุมโรคไข้เลือดออก งานหญิงตั้งครรภ์และเด็กหลังคลอด การจัดตั้งกลุ่มออกกำลังกาย นอกจากนี้ยังมีงานบางงานที่ชาวบ้านเริ่มให้ความสนใจมากขึ้น เช่น การตรวจสุขภาพเบื้องต้น จากการที่ได้เห็นตัวอย่างคนในชุมชนเป็นโรคเรื้อรังกันมากขึ้น

10. การชอบทุ่มเททั้งกายและใจในการทำงาน

อสม. ทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นว่า การทำงานต้องมีการทุ่มเททั้งแรงกาย ใจ ในการทำงาน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ต้องมีความเสียสละเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังต้องใช้ความอดทน จากลักษณะของงานที่ต้องทำร่วมกัน มีการประสานงานกัน ประกอบกับระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน และที่สำคัญ อสม. จะต้องมิไครัก ความตั้งใจ ใส่ใจทำงาน เพื่อให้ผลการทำงานที่ได้ตรงกับเป้าหมาย และบรรลุความสำเร็จได้

และในการขอความร่วมมือจาก อสม. เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ อสม. จะให้ให้ความร่วมมือทุกครั้ง จะให้ความสำคัญกับงานในหน้าที่ของ อสม. การรู้จักหน้าที่ของการเป็น อสม. สามารถแบ่งเวลา และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือทันทีที่มีการขอมา บางคนที่มีอาชีพรับจ้างก็ต้องพิจารณาถึงความสำคัญของงาน การลางาน และการหาตัวแทน อสม. เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมแทน

จากผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำงานของ อสม. ที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำงาน 3 อันดับแรก คือ ปัจจัย การชอบทุ่มเททั้งกาย ใจในการทำงาน รองลงมาคือ ปัจจัยการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่าง อสม. และผู้ที่เกี่ยวข้อง และสุดท้าย คือ ปัจจัยการได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน

การอภิปรายผลการศึกษา

ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของ อสม. ครั้งนี้ได้ใช้แนวคิด ทฤษฎีแรงจูงใจของเฟรดเดอริก เฮอร์ซเบิร์ก (อ้างใน สมยศ นาวิการ. 2522 : 376-378) และแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มีแรงจูงใจในความสำเร็จสูงของแมคเคลแลนด์ (McClelland, 1961) มาเป็นกรอบในการศึกษาซึ่งพบว่า ทฤษฎีแรงจูงใจของเฟรดเดอริก เฮอร์ซเบิร์ก และแนวคิดของแมคเคลแลนด์ สามารถใช้อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำงานของ อสม. ได้ในบางปัจจัย คือ ปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ความสำเร็จในงานที่ทำของบุคคล การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ปัจจัยค่าจูน ได้แก่ ผลประโยชน์ที่ได้รับ ความสัมพันธ์ระหว่าง อสม. กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ความเป็นอยู่ส่วนตัวและครอบครัว และลักษณะบุคคลที่มีแรงจูงใจในความสำเร็จสูง ได้แก่ การชอบทำงานที่ไม่ยากไม่่ง่ายเกินไป การชอบได้รับผลสะท้อนกลับจากงานทันที การชอบทำงานที่ตอบสนองความต้องการภายใน และการชอบทุ่มเททั้งแรงกายและใจ เพื่อบรรลุผลสำเร็จ การอภิปรายผลการศึกษา ผู้ศึกษาขออภิปรายผลปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำงานของ อสม. ในบางปัจจัยที่น่าสนใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การได้รับการยอมรับนับถือ

จากผลการศึกษาพบว่า อสม. ทั้ง 2 กลุ่มส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า การเป็น อสม. ทำให้การได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชนในชุมชน และการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป เช่น กลายเป็นที่รู้จักมากขึ้น เป็นคนสำคัญของชุมชน ถูกมองและยกสถานะให้เป็นตัวแทนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข การได้รับความร่วมมือในการทำงานมากขึ้น ตลอดจนการได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชนให้ทำงานในตำแหน่งต่างๆ ในชุมชน เช่น สมาชิกเทศบาลตำบล ประธานกลุ่มออมทรัพย์ เลขานุการกองทุนหมู่บ้าน และอื่นๆ ซึ่ง โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ (2550) ได้กล่าวกระบวนการ อสม. มีผู้นำในระดับชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนสูง และมีการขยายบทบาทไปสู่งานที่ไม่ใช่งานสาธารณสุขโดยตรง เช่น งานประชาคม การได้รับเลือกเป็นกรรมการต่างๆ หรือเป็นผู้แทนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนนิสัยจิตใจไปได้มาก ซึ่ง ศุภรัตน์ รัตนมูขัย (2544) ได้กล่าวว่า หนึ่งในประโยชน์ที่ตัวอาสาสมัครจะได้รับการเป็นอาสาสมัคร คือ ก่อให้เกิดการพัฒนาสภาวะจิตใจและอารมณ์ให้มีความมั่นคงสูงขึ้น

ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็น อสม. ที่ได้ทำประโยชน์เพื่อคนในชุมชน เช่น การได้รับการอบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพเพิ่มขึ้น ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้พัฒนาตนเอง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปแนะนำช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแก่ชุมชนได้ และได้มีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ (2550) ซึ่งพบว่า อสม. มีความพึงพอใจค่อนข้างมากกับความรู้ที่ได้เพิ่มขึ้น และถือว่าเป็นผลตอบแทนที่ได้รับจากการเป็น อสม. และ นัตถวรรณี องคสิงห์ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า หนึ่งในประโยชน์ที่ตัวอาสาสมัครจะได้รับการเป็นอาสาสมัคร ได้เรียนรู้ ความรู้และทักษะการทำงานใหม่ๆ ได้พัฒนาตนเอง

แต่มีกลุ่ม อสม. ทั่วไป บางคนมีความเห็นว่า มีชาวบ้านเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ให้การยอมรับนับถือ อสม. แต่ไม่ได้ให้ความเชื่อถือในคำพูดหรือคำแนะนำของ อสม. เพราะ อสม. ถูกมองว่าเป็นเพียงผู้ที่ได้ผ่านการอบรมมาเท่านั้น ซึ่ง โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ (2550) ได้กล่าวว่า ทักษะพื้นฐานของคนในสังคมที่มีต่อสุขภาพ ที่มองว่าแพทย์ คือ ผู้ที่รู้เรื่องสุขภาพดีที่สุดในโรงพยาบาลที่ทันสมัย ยาที่ดีและแพง คือ สถานที่และวิธีการรักษาโรคที่ดีที่สุด ซึ่งทำให้ชาวบ้านจำนวนมากรู้สึกว่าคุณเองไม่มีความรู้อะไรเลยเกี่ยวกับโรคและการดูแลสุขภาพ ความรู้ทั้งหมดเกี่ยวกับสุขภาพต้องได้รับการถ่ายทอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เรียนมาโดยเฉพาะ ดังนั้นการรับฟังและทำตามสิ่งที่เจ้าหน้าที่บอกจึงเป็นสิ่งเดียวที่ชาวบ้านควรปฏิบัติ

และการได้รับการยอมรับจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขนั้น อสม. กลุ่มดีเด่น ได้รับการยอมรับจากการมีผลงานดีเด่นจนได้รับรางวัล อสม.ดีเด่นในระดับต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อชื่อเสียงทั้งของ

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ตลอดจนได้รับความไว้วางใจให้รับผิดชอบงานต่างๆทั้งจากหน่วยงานภายในและนอกชุมชน แต่ในส่วนของ อสม. ทั่วไปบางคนให้ความเห็นว่า ผลการทำงานของตนเองน่าจะได้รับการยอมรับเช่นกัน เพราะได้ทำงานตามบทบาทหน้าที่ของ อสม. แล้วทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และเชื่อว่าถ้า อสม. ทำงานเสร็จก็เท่ากับเป็นผลงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขด้วย ซึ่งโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ (2550) ได้กล่าวว่า ทักษะพื้นฐานในการมองสุขภาพ ถูกมองว่าความรู้ด้านสุขภาพต้องได้รับการถ่ายทอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่เรียนมาโดยเฉพาะ ที่ส่งผลให้มองเห็น อสม. เป็นเพียงเครื่องมือในการทำงาน ให้บรรลุนโยบายที่สั่งได้ เป็นลูกน้องที่คอยรับคำสั่ง เป็นแรงงานในการสำรวจข้อมูล และทำงานแทนเจ้าหน้าที่

ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ

ลักษณะงานที่ปฏิบัติของ อสม. ในชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า จำเป็นต้องใช้ความรู้ในการปฏิบัติ และยังคงแสวงหาศึกษาโรคใหม่ๆ มีความกระตือรือร้น มีความจำสามารถให้คำแนะนำแก่คนอื่นได้ และมองเห็นว่าการทำงานสาธารณสุขเป็นงานที่น่าสนใจและท้าทาย ส่วนทักษะความสามารถที่ อสม. ต้องมี ได้แก่ การวัดความดันโลหิต การคิดค่าดัชนีมวลกาย ลูกน้ำ ยุงลาย และแปลผลได้อย่างถูกต้อง และการเขียนแผนงาน โครงการ รวมถึงการมีความสามารถพิเศษอื่นๆ ได้แก่ การพูด และความกล้าแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ เรื่อง อาสาสมัครสาธารณสุข : จิตอาสากับสุขภาพไทย (2550) ซึ่งพบว่า ทักษะความสามารถการทำงาน อสม. ที่พบค่อนข้างมาก คือ การจัดการเฝ้าระวังโรค ท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ และที่พบค่อนข้างน้อยคือ การเขียนโครงการ การเป็นผู้นำกระบวนการ การเป็นวิทยากรอบรม/ประชุม และการเจรจาต่อรอง แต่ในกลุ่ม อสม. ทั่วไปบางคน กลับไม่มีความมั่นใจในความรู้ของตนเอง ไม่สามารถให้คำแนะนำแก่คนอื่นได้ และบอกไม่ได้ว่าจะอะไรคือทักษะความสามารถในการทำงานเป็น อสม.

ลักษณะการทำงานในอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่างกันชัดเจนในเรื่องของ จำนวน รายละเอียด ความยาก และการมีความรับผิดชอบมากขึ้น รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงาน และลักษณะงานส่วนใหญ่ที่ทำในชุมชน จะเป็นงานป้องกันและควบคุมโรค เช่น โรคไข้เลือดออก โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง รองลงมา คือ งานส่งเสริมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย งานนมแม่ สายใยรักแห่งครอบครัว อาหารปลอดภัย และงานเยี่ยมบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุภชัย จันทสังข์ และ เบญญา ลวกไชสง (2551) เรื่อง ทิศทางการพัฒนาระบบและกระบวนการ พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งพบว่า บทบาทหน้าที่ส่วนใหญ่ที่ อสม. ได้

ปฏิบัติ คือ ด้านการป้องกันควบคุมโรค และการคัดกรองผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อ และ โภมาตร จึงเสถียร ทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ (2550) ได้กล่าวว่า อสม. ที่ดำรงอยู่มีศักยภาพสูงในด้านการทำงานที่ สำเร็จเสร็จสิ้นเป็นครั้งคราว เช่น การสำรวจข้อมูล การณรงค์ด้านการควบคุมโรคระบาด ซึ่งเป็น งานที่ไม่ยืดเยื้อ

ซึ่ง อสม. ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสื่อสาร เผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน โดย การพูด ทั้งตัวต่อตัว และเป็นกลุ่มในงานต่างๆ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานปอย รองลงมา คือ การประกาศเสียงตามสาย แจกแผ่นพับความรู้ และการแจ้งในที่ประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน และให้ความสำคัญกับการพูด ที่ต้องพูดดี เหมาะสม และการมีอัยาศัยที่ดี

อสม. ทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นว่า งานที่ อสม. ปฏิบัติในชุมชนนั้นมีความเหมาะสมกับชุมชน ตนเอง เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของประชาชนโดยตรง และยังพบว่า เป็นปัญหาของคนใน ชุมชน ซึ่ง อสม. ให้ความเห็นว่า ถ้าไม่มีบุคคลที่ทำงาน อสม. เป็นตัวกลางประสานระหว่างชุมชน กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข งานด้านสาธารณสุขคงไม่สามารถพัฒนาไปได้ ซึ่ง โภมาตร จึงเสถียร ทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ (2550) ได้กล่าวว่า อสม. มีบทบาทที่มีความหมายช่วยให้งาน สาธารณสุขสามารถพัฒนาไปได้ถึงจุดที่ไม่สามารถดำเนินการ ได้หากอาศัยเพียงแต่เจ้าหน้าที่ สาธารณสุขของรัฐเท่านั้น จนกล่าวได้ว่า อสม. เป็นเสมือนจุดที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างระบบ สาธารณสุขของรัฐกับชุมชนให้ได้อยู่เสมอ

ผลประโยชน์ตอบแทน

ด้านการได้รับค่าป่วยการ 600 บาท ซึ่งกลุ่ม อสม. ดีเด่น ให้ความเห็นว่า ไม่มีผลต่อการ ทำงาน การทำงานของ อสม. ไม่ได้คำนึงถึงความคุ้มทุนกับเงินที่ได้ และการได้รับเงินไม่ได้เป็นตัว แปรที่ทำให้ อสม. ต้องเร่งทำงาน หรือทำให้ปริมาณงานมากขึ้น ถึงแม้มีงานเพิ่มขึ้นก็ไม่เป็น อุปสรรคในการทำงานแต่อย่างใด เพราะ อสม. ได้อาสาเข้ามาทำงานตรงจุดนี้แล้ว นอกจากนี้การ ได้รับค่าป่วยการ ทำให้ อสม. รู้สึกดีใจที่รัฐบาลมองเห็นความสำคัญของคนที่เสียสละ ถือว่าเป็นการ เพิ่มขวัญกำลังใจ แรงจูงใจในการทำงาน แต่ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะไม่ให้ค่าป่วยการแล้วก็ตาม อสม. ก็ ยังคงต้องทำงานต่อไปเหมือนเดิม ซึ่ง ปานศักดิ์ ชินพรมราช (อ้างใน สุกณา บัณฑุรัตน์ และคณะ, 2550) ได้ให้ความหมายคำว่า “อาสาสมัคร” คือ การให้ผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งการให้ นั้น ไม่ได้ระบุว่าเป็นแรงงาน เป็นเงิน เป็นสิ่งของ แต่การให้ที่ถ่องแท้จะส่งผลให้เกิดความสุขทางจิตใจ ทั้งผู้ให้และผู้รับ

แต่ อสม. บางคนให้ความเห็นว่า ทำให้การทำงานของ อสม. เปลี่ยนไป จากที่เคยทำงาน ด้วยใจกลับเป็นการทำงานเพื่อหวังค่าตอบแทน มีความกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อหวังรับค่า

ป่วยการ เกิดการเก้ยงกันในการทำงานมากขึ้น การได้รับความร่วมมือจากชุมชนลดลง เพราะ อสม. ได้ค่าป่วยการเป็นค่าตอบแทนก็ควรเป็นหน้าที่ของ อสม. และยังมีผลต่อการคัดเลือก อสม. ใหม่ ที่จะต้องเหมาะสมกับการทำงาน นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้คนหันมาสนใจในการเป็น อสม.เพิ่มอีกด้วย ซึ่ง ลือชัย ศรีเงินยวง และคณะ (2552) ได้กล่าว การจ่ายเงินค่าตอบแทน 600 บาท แก่ อสม. มีความเสี่ยงสูงมาก ที่จะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี การสนับสนุนทางการเงิน แม้หลายฝ่ายจะเห็นเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคนทำงาน แต่ก็ยากมากที่จะไม่ทำให้เกิดผลกระทบเชิงลบ ด้วยการสร้างความขัดแย้งในหมู่คณะ และ อสม.กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่สำคัญคือ การตอบแทนเป็นตัวเงินกับปัจเจกบุคคล สามารถเป็นตัวทำลายจิตวิญญาณของการเป็นอาสาสมัครทั้งในระดับบุคคล และระบบอาสาสมัคร โดยรวม นอกจากนี้การมีเงินตอบแทนประจำ อาจมีผลกระทบต่อกระบวนการเข้าสู่อาสาสมัครในชุมชนในระยะยาว เช่น ผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น อาจใช้ตำแหน่ง อสม. ที่มีเงินตอบแทนรายเดือน คัดเลือกคนที่ใกล้ชิดหรือในกลุ่ม เพื่อเป็นการตอบแทน หรือแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการเมือง

นอกจากนี้การได้รับค่าป่วยการมีผลทำให้ อสม. มีการปรับเปลี่ยนตัวเอง ให้มีความรับผิดชอบต่อการทำงานมากขึ้น และการที่มีเงินเข้ามาส่งผลให้ปริมาณงานเพิ่มตาม ไปด้วย ประกอบกับเงื่อนไขการได้รับค่าป่วยการของ อสม. (ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสุขภาพภาคประชาชนภาคเหนือ, 2552) ระบุว่า อสม.ต้องมีการอบรมและปฏิบัติหน้าที่จริงในหมู่บ้านหรือชุมชน มีการรายงานของอสม. อย่างเป็นระบบเป็นประจำทุกเดือน และมีการลงชื่อปฏิบัติงานในการเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมทุกครั้งเพื่อเป็นหลักฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Wayne, liden, Kraimer and graff (1999) ได้ศึกษาบทบาทของมนุษย์ แรงจูงใจ และการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งพบว่าการได้รับค่าตอบแทนหรือค่าจ้าง มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพ และจากการศึกษาของ วรจิตร หนองแก (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาท อสม. ซึ่งพบว่า อสม. บางส่วนมีความต้องการค่าตอบแทนในการทำงานเป็นรายเดือน

ในการสร้างขวัญและกำลังใจโดยการประกวด อสม.ดีเด่น อสม. ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า เป็นการสร้างความภาคภูมิใจ เป็นเกียรติ ให้กำลังใจกับ อสม. ที่ตั้งใจทำงาน เสียสละ ทুমเท และมีผลงานดีเด่น อีกทั้งยังเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจที่จะทำงาน เปิดโอกาสให้กับ อสม. ที่มีผลงานดี ให้มีความกล้า สนใจที่จะเข้าร่วมประกวด อสม. ดีเด่นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อุบลรัตน์ ฌ บางช้าง (2536) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างขวัญในการปฏิบัติงานกับรูปแบบพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชา ตามการรับรู้ของผู้บังคับบัญชาของพนักงานธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์ สำนักงานใหญ่ พบว่า หากพนักงานมีขวัญและกำลังใจที่ดีในการ

ปฏิบัติงานย่อมมีผลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน และนำมาซึ่งความสำเร็จส่วนบุคคลและองค์กรต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสที่ อสม. จะได้รับความรู้ และประสบการณ์มากขึ้น

แต่กลุ่ม อสม. ทั่วไปบางคนมีความเห็นว่า อสม. ที่เข้าร่วมคัดเลือก อสม. ดีเด่นนั้นต้องเป็นคนที่มีความพร้อม มีความสนใจ ขยัน และกล้าแสดงออก นอกจากนี้ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Wayne, Liden, Kraimer and Graff (1999) ได้ศึกษาบทบาทของมนุษย์ แรงจูงใจ และการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ซึ่งพบว่าการได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา มีผลต่อความสำเร็จในอาชีพของบุคคล นอกจากนี้ยังเห็นว่าการคัดเลือก อสม. ส่งผลทำให้เกิดการแข่งขันระหว่าง อสม. ซึ่งยังมี อสม. บางคนทำงาน มีผลงานดี แต่ต่างกันเพียงแค่ว่าไม่มีความกล้าแสดงออก ซึ่ง ฉัตรวิญญู องค์กรสิงห์ (2550) ได้กล่าวว่า การทำงานอาสาสมัคร จึงเป็นการทำงานเพราะมีความรัก มีความสุขในงาน ได้มีโอกาสสร้างสรรคงานอย่างที่ต้องการ หากจะมีการยอมรับในผลงานก็น้อมรับมันอย่างมีสติ แต่เมื่อไม่มาหรือไม่มีก็อย่าคิดถึงความต้องการทั้งหมดอยู่ที่ตัวงาน ทุกคนที่ได้ทำงานจะต้องเรียนรู้ถึงศิลปะความรักในการทำงานมีความสุขในงานโดยไม่ต้องมีการยอมรับนับถือ

ความสัมพันธ์ระหว่าง อสม. และผู้ที่เกี่ยวข้อง (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, อสม. , เทศบาลหรือ อบต.)

ความสัมพันธ์ระหว่าง อสม. กับผู้ที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนการทำงานของ อสม. โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อสม. ส่วนใหญ่มีความเห็นเหมือนกันว่า สามารถช่วยให้การทำงานบรรลุความสำเร็จได้ การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสนิทสนมกัน มีผลทำให้ง่ายต่อการทำงานหรือขอความช่วยเหลือ มีคนให้คำปรึกษาและสนับสนุนการทำงาน ซึ่ง เจิดหล้า สุนทรวิภาต (2522) ได้กล่าวว่า บุคคลใดก็ตามที่ต้องการประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน ควรระลึกไว้เสมอว่าความสำเร็จสูงสุดในชีวิตการทำงานขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้นความมีมนุษยสัมพันธ์จึงมีผลต่อความสำเร็จด้วย นอกจากนี้ยังต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องคนอื่นๆด้วย เช่น อสม. ผู้นำชุมชน และเทศบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะทำงานสำเร็จตามเป้าหมายและเสร็จได้เร็วขึ้นด้วย ซึ่งการศึกษาของ ศุภชัย จันทสังข์ และ ฌญญา ลวกไชสง (2551) เรื่อง ทิศทางการพัฒนาระบบและกระบวนการพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการทำงาน อสม. คือ การสนับสนุนจากกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ เช่น อบต. ผู้นำชุมชน และประชาชน นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่ม อสม. ทั่วไปบางคนนั้น ความสัมพันธ์ระหว่าง อสม. กับเทศบาลนั้นอาจมีปัญหาอยู่บ้าง โดยเฉพาะขั้นตอนการทำงานที่ยุ่งยาก ตามระเบียบทุกขั้นตอน และบางครั้งก็ไม่ได้

รับการสนับสนุนงบประมาณด้านสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชาตรี จันทร์ตา (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหางดง จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาพบว่าปัญหาอุปสรรคของการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานของ อสม. ได้แก่ ปัญหาด้านการประสานงานกับแต่ละหน่วยงาน มีความยุ่งยากมาก ต้องเสียเวลา ทำให้การดำเนินงานต่างๆ ล่าช้า

และการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันมีส่วนช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง อสม. กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และระหว่าง อสม. ด้วยกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีความสนิทสนม การประสานงาน การทำงานเหมือนพี่น้อง เกิดความร่วมมือในการทำงานมากขึ้น การทำงานไม่มีอุปสรรค และบางกิจกรรมได้เชิญผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพราะการทำงานของ อสม. ต้องอาศัยความร่วมมือจากคนกลุ่มนี้ในการทำงานต่อไป ซึ่งโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ (2550) ได้กล่าวว่า ผลจากกระบวนการทำงานของ อสม. กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ผ่านมา เป็นความผูกพันสนิมสนม นอกจากการได้รับการอบรมให้ความรู้เบื้องต้นในการทำงาน การจัดกิจกรรมต่างๆด้วยกัน ทิศทางการทำงานที่เป็นนโยบายจากกระทรวงสาธารณสุขร่วมกัน มีส่วนสำคัญต่อการทำให้ อสม. ทำงานควบคู่กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างกลมกลืน

ความเป็นอยู่ส่วนตัวและครอบครัว

อสม. ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัวในการทำงาน อสม. เช่น มารดาของ อสม. ป่วยมีโรคประจำตัว จึงขอให้ลูกดูแลคนอื่นด้วย และการได้รับการปลูกฝังตั้งแต่บรรพบุรุษที่ชอบทำงานเพื่อสังคม มีความเสียสละ ซึ่ง ฉัตรวรวิญ อดิศิงห์ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยหลักของการมาเป็นอาสาสมัคร คือ การหล่อหลอมหรือการมีพื้นฐานมากจากครอบครัว จิตวิญญาณ การอุทิศตนเพื่อผู้อื่น และสามีของ อสม. ที่รับส่งทำกิจกรรม ทำงานบ้านแทน ให้แนะนำการทำงาน และช่วยกิจกรรมของอสม. ส่วนลูกจะไม่ขัดแย้งหรือคัดค้าน และให้การยอมรับเมื่อเห็นพ่อแม่ทำงานเพื่อชุมชนแล้วมีความสุข รวมถึงการได้รับการสนับสนุน จากการที่ทำงานเป็นตัวอย่างไม่ให้ครอบครัวเห็นถึงการมาเป็น อสม. นั้นไม่เคยทำอะไรเสียหาย หรือให้เกิดปัญหาในครอบครัว

ความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำงานของ อสม.

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน 3 อันดับแรก คือ ปัจจัยด้านการทุ่มเททั้งกาย ใจในการทำงาน โดยต้องมีความเสียสละ การทำงานต้องมีมุ่งมั่นในการทำงาน ไม่ท้อ งานที่ได้รับมอบหมายก็จะบรรลุความสำเร็จได้ ซึ่ง โกมาตร จึงเสถียร

ทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จต่อการทำงานของ อสม. คือ อสม.ต้องมีความมุ่งมั่น จริงใจ มีอุดมการณ์ต่อการเป็น อสม. เพื่อสังคม รองลงมาคือ ปัจจัย การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว และปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่าง อสม.และผู้ที่เกี่ยวข้อง และ สุดท้าย คือ ปัจจัยการ ได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน ซึ่งมีส่วนช่วยทำให้ อสม. มีกำลังใจ ในการทำงานให้สำเร็จ

นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ยังมีปัจจัยหรือประเด็นอื่นอีกที่มีผลต่อความสำเร็จในการ ปฏิบัติของ อสม. ให้บรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งได้แก่

1. การร่วมมือของประชาชน และกลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชน เพราะถึงแม้ว่า อสม.จะทำงาน เจริญรุ่งเรืองทุ่มเทกับการทำงานมากแค่ไหน แต่ถ้าขาดความร่วมมือร่วมใจของอสม. ชุมชน และเทศบาล แล้ว การทำงานของอสม. ในทุกเรื่องก็จะไม่สำเร็จลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านที่พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานและความสำเร็จในการทำงานของ อสม. คือ ปัญหาความร่วมมือจากชุมชน เช่น ผู้นำท้องถิ่นไม่ให้การสนับสนุน ชาวบ้านไม่มีเข้าใจการทำงานทำให้ไม่ให้ความร่วมมือ (วรจิตร หนองแก, 2548 ; อัจฉรา ชาติกานนท์, 2541 ; โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และ ปารณัฐ สุขสุทธิ, 2550 ; ชาตรี จันทร์ตา, 2552)

2. การได้รับการอบรมให้ความรู้ทั้ง อสม.เก่าและใหม่อย่างต่อเนื่อง ทำให้ อสม. เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานของตนเองมากขึ้น ซึ่ง โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ (2550) ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนา อสม. ได้แก่ การให้ความรู้ โดยจำแนกเป็นกลุ่ม อสม. เก่า และ อสม. ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชาตรี จันทร์ตา (2552) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหางดง จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาพบว่า การ ได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานของ อสม. และ การศึกษาของ สุภชัย จันทสังข์ และ เบญญา ลวกไชสง (2551) เรื่องทิศทางการพัฒนาระบบและ กระบวนการ พัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งพบว่า สิ่งสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ ของการทำงาน อสม. นั้นขึ้นอยู่กับ ความรู้ และความสามารถของ อสม.

3. ด้านงบประมาณการสนับสนุนการทำงาน ซึ่งถ้างบประมาณพร้อมการดำเนินงาน สาธารณสุขก็สามารถขับเคลื่อนไปตามแผน สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ สอดคล้องกับ การศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า อุปสรรคต่อการทำงานด้านสุขภาพในชุมชนของ อสม. ได้แก่ งบประมาณไม่ชัดเจน ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน การสนับสนุนล่าช้า และการติดขัดในการใช้ (วรจิตร หนองแก, 2548 ; โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และปารณัฐ สุขสุทธิ, 2550 ; ชาตรี จันทร์ตา, 2552)

นอกจากนี้ยังพบว่าสิ่งที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของ อสม. ซึ่งทฤษฎีของเฟรด เดอริก เฮอร์ชเบิร์ก และแมคเคลแลนด์ ไม่ได้กล่าวหรืออธิบายไว้ คือ การที่ อสม. มีความเชื่อที่ว่า การทำงานในหน้าที่ของ อสม. ถือเป็นการทำงานบุญที่ส่งผลให้สามารถผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคต่างๆ ได้

ข้อจำกัดของการศึกษา

ข้อจำกัดของการศึกษา คือ ผู้ศึกษาเองเป็นเจ้าของหน้าที่สาธารณสุข ดังนั้นในการสัมภาษณ์อาจ มีผลต่อการให้ข้อมูลของผู้ถูกสัมภาษณ์

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ผลการศึกษานี้ ทำให้ทราบปัจจัยที่สำคัญที่สุด และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้แก่ การชอบทุ่มเทแรงกายแรงใจ การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่าง อสม. และผู้ที่เกี่ยวข้อง การได้รับการยอมรับ การได้รับความร่วมมือจากอสม. ประชาชน และกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน การมีใจรักในงานที่ทำ การสื่อสารใช้คำพูดที่เหมาะสม และงบประมาณการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ คาดว่าน่าจะมีประโยชน์ในการนำมาใช้ดังนี้

1. ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรตระหนักและให้ความสำคัญของการพัฒนา ส่งเสริมปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ เพื่อให้การทำงานของ อสม. มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ
2. ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจในรูปแบบต่างๆ เพื่อประสิทธิภาพของการทำงานของ อสม.
3. ควรมีการพัฒนา รูปแบบและการกระบวนการพัฒนาศักยภาพ อสม. เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานของ อสม.
4. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนทรัพยากรสาธารณสุขให้เพียงพอ สำหรับการปฏิบัติงานของ อสม.
5. เจ้าหน้าที่ของรัฐ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพ อสม. ให้มีความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่อง ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อเพิ่มศักยภาพและความมั่นใจในการทำงานของ อสม.

6. ควรมีการประชาสัมพันธ์ ซึ่งแจ้งให้แก่ประชาชนรับทราบบทบาทหน้าที่ ความรู้ ความสามารถที่ อสม. มีและพร้อมที่จะให้บริการแก่ประชาชน ชุมชน สังคม รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมี อสม. ในชุมชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ อสม. เกิดการยอมรับนับถือและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานของ อสม.

7. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการเสริมแนวคิดการทำงานด้านสุขภาพให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทต่อการทำงานของ อสม. ในด้านการสนับสนุนงบประมาณ ควรชี้แจงให้สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เห็นบทบาทและความสำคัญของ อสม. เพื่อการสนับสนุนการทำงานด้านสุขภาพของ อสม. ให้สำเร็จต่อไป

8. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควรรักษารูปแบบการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่มีความเสถียร ไม่ใช่การทำงานที่มุ่งหวังค่าตอบแทน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นศึกษาโดยใช้ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานจากผลงานการวิจัยในอดีต จึงควรทำการศึกษาในปัจจัยอื่นเพิ่ม เช่น บุคลิกภาพส่วนบุคคล ระดับสมรรถนะ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการพัฒนา ส่งเสริมการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้สำเร็จต่อไป

2. ควรมีการศึกษาความเห็นของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่อปัจจัยความสำเร็จในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อทราบความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้ครอบคลุมและเพื่อสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงต่อไป